

Kraków, dnia 10.10. 2021r.

dr hab. Bogdan Fischer, prof. UP

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Aleksandry Pyki

pt. *Prawna ochrona danych osobowych w publicznych szkołach i przedszkolach,*

przygotowanej pod kierunkiem Pana dr. hab. Pawła Fajgielskiego, prof. KUL

Podstawa sporządzenia recenzji

Na podstawie uchwały podjętej przez Radę Instytutu Nauk Prawnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego powołano mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej Pani mgr Aleksandry Pyki pt. *Prawna ochrona danych osobowych w publicznych szkołach i przedszkolach*, napisanej w Warszawie w 2021 r., pod kierunkiem naukowym promotora Pana dra hab. Pawła Fajgielskiego, prof. KUL.

Wykonując powyższą uchwałę, mam zaszczyt przedłożyć niniejszą recenzję, dziękując za powierzenie mi funkcji recenzenta.

Recenzja została sporządzona z uwzględnieniem kryteriów, jakie powinna spełniać rozprawa doktorska, określonych w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r., poz. 1789 z późn. zm.).

I. Zagadnienia wstępne, temat, teza, metody badawcze

1. Zasadniczym celem rozprawy jakiej wskazuje Doktorantka jest „przeprowadzenie analizy przepisów z zakresu ochrony danych osobowych w szkołach i przedszkolach,, (s.15). Kolejne cele to „dokonanie oceny zgodności przepisów krajowych z wymogami określonymi w przepisach unijnych” oraz „wskazanie

kwestii problematycznych, budzących wątpliwości i pociągających za sobą problemy praktyczne” (s.15). Ostatni cel to „wyciągnięcie wniosków przeprowadzonych analiz i sformułowanie postulatów (w tym również de lege ferenda) dotyczących omawianej problematyki” (s.16). Następnie precyzuje że celem rozprawy jest „w szczególności przeprowadzenie analizy czy przepisy dotyczące sektora oświaty są zgodne z regulacjami z zakresu ochrony danych osobowych oraz wskazanie propozycji zmian w zakresie dostosowania krajowych rozwiązań do regulacji unijnej”(s.16). Chociaż to ostatnie powtórzenie, poprzez wyeksponowanie „najważniejszej części” wcześniej wymienionych celów było niepotrzebne, ich sformułowanie nie budzi większych wątpliwości i pozwala na stwierdzenie co Doktorantka zamierza osiągnąć poprzez realizację badań w swojej pracy.

2. Jako genezę tematu, uzasadniającego jego podjęcie, krótko wskazuje na potrzeby przetwarzania danych osobowych „m. in. dla realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, jak również zatrudniania nauczycieli, bądź innych pracowników; organizacja staży, praktyk i wolontariatu” (s.15). Do bardziej wnikliwego uzasadnienia (oczekiwanego we wstępie), wraca dopiero później w różnych miejscach dysertacji. Za aktualnością tematu przemawiają niewątpliwie, kluczowe zmiany stanu prawnego ochrony danych sprzed kilku lat, wprowadzone przez rozporządzenie 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r (RODO), jak również zasięg oddziaływania analizowanych przez Autorkę regulacji na szeroki krąg podmiotów.
3. Teza pracy badawczej została umiejętnie sformułowana i jest nią twierdzenie, „że regulacje prawne z zakresu prawa oświatowego nie zapewniają wystarczającej ochrony danych osobowych w publicznych szkołach i przedszkolach, dlatego powinny one zostać zmienione i dostosowane do wymogów określonych w ogólnym rozporządzeniu o ochronie danych” (s.15). Teza została w dysertacji potwierdzona, a założenia badawcze z nią związane, zrealizowane w treści pracy w sposób systematyczny.
4. Autorka prawidłowo i wyraziście wyeksponowała nowatorski charakter rozprawy jako całości i jej elementów, przyjmując za decydujące w uznaniu jej oryginalności „przedstawienie w ujęciu teoretycznoprawnym problematyki stosowania ogólnego rozporządzenia o ochronie danych przez szkoły i przedszkola, a także prezentacja

postulatów zmian przepisów prawa w ustawodawstwie krajowym w związku ze stosowaniem ogólnego rozporządzenia o ochronie danych.” Nowatorski charakter jest również widoczny, w zdecydowanym odróżnieniu naukowego charakteru recenzowanej pracy od dominującej w ostatnich latach formy „praktycznych przewodników” w tym obszarze.

5. Podstawową metodą zadeklarowaną (s.18) i wykorzystywaną w niniejszej rozprawie jest metoda dogmatyczno-prawna. Stosując ją Autorka przeprowadziła analizę odpowiednich aktów normatywnych dotyczących sektora oświaty oraz prawa ochrony danych osobowych z rozporządzeniem 2016/679 na czele. Daje to oparcie dysertacji na solidnej podstawie normatywnej, uzupełnionej o sumiennie przeanalizowane orzecznictwo oraz wypowiedzi przedstawicieli nauki prawa. Pomocniczo zastosowano metodę historyczno-prawną dla przedstawienia ewolucji instytucji i pojęć będących przedmiotem rozprawy wychodząc ze stanu prawnego, który istniał przed rozpoczęciem stosowania rozporządzenia 2016/679.
6. Tytuł rozprawy został sformułowany prawidłowo, a podjęty problem jest znaczący dla polskiej nauki.

II. Układ rozprawy, bibliografia, przypisy

7. Rozprawa zawierająca się na 322 stronach (w części merytorycznej na 281), składa się z 5 rozdziałów podzielonych na podrozdziały, punkty i podpunkty, wstępu i zakończenia. W części zatytułowanej „Wykaz skrótów”, na początku pracy, po spisie treści, Autorka zamieściła skróty (np. zob.), skrótowce (np. UODO, NSA), jak i wyrazy które skrótami ani skrótowcami nie są (np. preambuła, organ nadzorczy). Wyodrębnienie ich ułatwiło czytanie pracy, wpłynęło na kondensację obszernego tekstu oraz pozwoliło uniknąć wieloznaczności. Jest to ocena niezależna od prawidłowości tytułu, który nie uwzględnia wszystkich elementów, a co jest dość powszechne, także w praktyce wydawniczej. Systematyka pracy jest prawidłowo dostosowana do omawianego zagadnienia, a jej struktura nie budzi wątpliwości, odzwierciedlając zakresione we wstępie cele badawcze.
8. Wstęp uwzględnia wszystkie elementy wymagane od tej części dysertacji i w sposób uporządkowany przygotowuje czytelnika do tematyki rozprawy. Rozdział I

zawiera omówienie pojęć podstawowych (ogólnych) przetwarzania i ochrony danych osobowych oraz pojęć charakterystycznych dla przetwarzania w sektorze oświaty. Doktorantka wprowadza nas w przyjęte założenia, zwracając dużą uwagę na kwestie definicyjne i klasyfikacyjne, niekiedy uszczegóławiając je dodatkowo w przypisach. W rozdziale tym zostały również przedstawione wybrane kwestie historyczne, które pomogły w wyjaśnianiu istoty poszczególnych zagadnień oraz genezy kształtowania obecnych regulacji. Kilka zapowiedzianych w tym rozdziale istotnych dla badanego obszaru pojęć jak np. „powierzenie odpowiedzialności” w umowie powierzenia, wskazane za Grupą Roboczej art. 29 (s.36), nie zostało wystarczająco rozwiniętych i wyjaśnionych, lecz ograniczone do minimum. Autorka podejmuje zaledwie kilka wątków dotyczących tej kwestii m.in. regresu, ustalenia rozkładu odpowiedzialności czy dopuszczalności klauzuli salwatoryjnej (s.52-54). W rozdziale II dotyczącym przyjmowania kandydatów do publicznych szkół i przedszkoli, na plan pierwszy wysuwają się przemyślane postulaty zmian przepisów prawa, poczynszy od kryteriów naboru kandydatów i uzasadnienia dla ograniczenia liczby tych kryteriów, co ma przyczynić się do minimalizacji informacji pozyskiwanych w toku postępowań rekrutacyjnych prowadzonych do klas I w publicznych szkołach podstawowych (s.113,114). Inne słusznie postulowane w tym rozdziale zmiany dot. m.in. przetwarzania dodatkowych danych osobowych w celu potwierdzenia spełniania warunków nauki na zasadach dotyczących obywateli polskich, w przypadku osób które nie są obywatelami polskimi. Autorka wyciąga wnioski na podstawie rozbudowanego materiału badawczego i programu badań własnych opartego np. o treści osiemdziesięciu uchwał jednostek samorządu terytorialnego, w których określono kryteria brane pod uwagę na drugim etapie postępowania rekrutacyjnego. W Rozdziale III Autorka analizuje kwestie ewidencjonowania i realizacji spełniania obowiązków: wychowania przedszkolnego i szkolnego oraz obowiązku nauki. W swoich rozważaniach wprowadza wiele praktycznych propozycji rozwiązań szczegółowych stanowiących istotne problemy „codziennosci” szkół i przedszkoli np. ustaleń dotyczących administratora „w przypadku połączenia różnych typów szkół w zespół”, czy „w przypadku funkcjonowania oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej” (s.37). Rozdział IV, to badanie zagadnień przetwarzania danych osobowych związanych z zatrudnieniem. Autorka poświęciła szczególną

uwagę prowadzeniu postępowań rekrutacyjnych na stanowisko nauczyciela oraz dokumentacji pracowniczej. Rozdział ten zawiera wiele dobrze umotywowanych postulatów dotyczących np. uregulowania przez prawodawcę okresu przechowywania dokumentów aplikacyjnych kandydatów nieprzyjętych do pracy (s.210). Odrębnie ujęła badania dotyczące udostępniania danych osobowych nauczycieli w trybie przepisów o dostępie do informacji publicznej. Rozdział V, chociaż złożony z wielu różnorodnych zagadnień, uznać należy za jeden z najważniejszych (obok zdaniem recenzenta rozdziału II). Doktorantka starała się w nim zebrać dopełniające, dotychczas jedynie częściowo rozwiązane problemy sektora oświaty w kontekście przetwarzania danych osobowych. Po przeprowadzeniu wnikliwej analizy, zdiagnozowała braki i zaproponowała rozstrzygnięcia wielu ważnych kwestii, które powinny być praktycznie wdrożone lub objęte zmianami normatywnymi. Wśród badanych zagadnień umieściła np. monitoring wizyjny, ze starymi nierozwiązanymi i nowymi problemami. Szczególną uwagę w tym przypadku zwracają słuszne uwagi Autorki dot. swobodnej oceny niezbędności do zapewnienia bezpieczeństwa uczniów i pracowników lub ochrony mienia i możliwych kolizji rozszerzającej wykładni z zasadami RODO (s.253, 254). Kolejne ważne i dobrze opracowane zagadnienie w tym rozdziale to monitorowanie karier absolwentów szkół ponadpodstawowych, udostępnianie danych w związku z badaniem w ramach Programu Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów, w związku z realizacją konkursów, olimpiad, turniejów, wycieczek szkolnych itd.

9. W zakończeniu Autorka potwierdziła zasadność tezy zaprezentowanej we wstępie. Wnioski *de lege lata* (choć w ten sposób nie określała ich w pracy) pozwoliły zgodnie z założeniem na sformułowanie częściowych podsumowań w zakończeniu dysertacji, mających w dużej mierze charakter zwięzłych konkluzji w odniesieniu do zagadnień kluczowych. Uwzględniając wnioski z poszczególnych rozdziałów, sformułowała blisko 20 postulatów *de lege ferenda* dot. w przeważającej większości prawa oświatowego, a obejmujących m.in. propozycje: nieuwzględniania niektórych kryteriów przez organy prowadzące np. „kryterium poddania dziecka obowiązkowym szczepieniom ochronnym, jako kryterium punktowanego w toku uzupełniającego postępowania rekrutacyjnego, gdyż nie wypełnia ono wymogu prawnego, określonego w przepisie art. 131 ust. 4 pr. ośw.,

tj. wymogu zapewnienia jak najpełniejszej realizacji potrzeb dziecka i jego rodziny(...)" (s. 276); uchylenia przepisu art. 152 pr. ośw. (s.276); „ujednoczenia kryteriów ustalanych dla potrzeb przyjmowania dzieci spoza obwodu publicznej szkoły podstawowej" (s.277); „dodania do pr. ośw. przepisu określającego ramy czasowe przetwarzania danych osobowych dzieci zgłaszanych do klasy I publicznej szkoły podstawowej" (s.278); nowelizację ustawy o systemie informacji oświatowej „polegającą na wyeliminowaniu możliwości pozyskiwania danych osobowych uczniów w zakresie daty urodzenia z rejestru PESEL za pośrednictwem bazy danych SIO" (s.279). Zawarte w pracy postulaty *de lege ferenda* świadczą o dojrzałości naukowej Doktorantki i oceniam je pozytywnie.

10. W pracy Autorka wykorzystwała bogatą literaturę krajową (łącznie ponad 230 pozycji), ograniczając jednak literaturę zagraniczną do zaledwie kilku pozycji. Niektóre pozycje wskazane w bibliografii, w rzeczywistości nie zostały wykorzystane w treści np. Ch. Kuner, L.A. Bygrave, Ch. Docksey *The EU General Data Protection Regulation (GDPR). A Commentary*, Oxford 2020. Wydaje się że powielanie niektórych pozycji literatury jest nieuzasadnione np. M. Krzysztofek, *Ochrona danych osobowych w Unii Europejskiej po reformie. Komentarz do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679*, Warszawa 2016 oraz M Krzysztofek *GDPR: General Data Protection Regulation (EU) 2016/679. Post – Reform Personal Data Protection in the European Union*, Kluwer Law International B. V. 2018, zwłaszcza że te dwie pozycje zostały przywołane w przypisie tylko raz ogólnie (s.23). Autorka sięga po obszerne orzecznictwo TK, SN, NSA, WSA, a także TSUE (w tym Schrems I, Schrems II, *Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein GmbH*). Wykorzystuje zasadnie dokumenty *soft law* w szczególności Grupy Roboczej Art. 29.
11. Nie budzi większych zastrzeżeń poprawność sporządzania bibliografii, jak i przypisów, chociaż Autorka nie uniknęła pojedynczych błędów literowych m.in. w nazwiskach autorów (np. s.304 poz. 172, 183; s.295, poz. 52, 53). Poza drobnymi niespójnościami przypisy stosowane są prawidłowo i konsekwentnie w całej pracy. Przypisy wykorzystuje Autorka, nie tylko dla wskazania materiału źródłowego, ale również jako opisowe (służące do prezentowania treści uzupełniających), wątków pobocznych oraz w bardzo ograniczonym zakresie wątków polemicznych, nie prowadząc jednak w nich konkurencyjnego wyводу. Wymienione w zdaniu

poprzedzającym działania są przemyślane i pozwalają na płynne prowadzenie wywodu, jednocześnie bez pomijania szczegółowych wskazań np. poglądów przedstawicieli doktryny. Przykładowo Autorka formułuje twierdzenie, że „w poglądach doktrynalnych zaprezentowano wiele stanowisk odnoszących się do zgody pracownika” (s.63), precyzując je w przypisie 142.

III. Ocena formalna

12. Doktorantka dobrze posługuje się językiem prawniczym.
13. Choć pojawiają się pojedyncze tzw. literówki np. wskazane w pkt.11 recenzji i drobne usterki stylistyczne, praca opracowana została bardzo starannie, z wyjątkowo solidną stroną edytorską.
14. Doktorantka formułuje myśli w sposób rzeczowy, jasny i przeważnie precyzyjny. Komunikatywność tekstu jest wysoka. Podział tekstu na odcinki myślowe (akapity) prawidłowy. Ujęcie strukturalne dobre.
1. Doktorantka odpowiednio przedstawiła stan aktualny wiedzy w skali krajowej (polskiej) i unijnej, co potwierdza znajomość problematyki badawczej. Słabsza jest jednak orientacja podejścia na przedmiotową problematykę poza Polską, porównania, chociaż w minimalnym zakresie z rozwiązaniami w innych państwach.
2. Zapewne mogłyby wzbogacić dysertację wątki komparatystyczne oparte na obcojęzycznej literaturze, których niestety zabrakło.
3. Autorka rzetelnie przytacza materiał zastany i umiejętnie komentuje cudze poglądy.
4. Wydaje się że Doktorantka mogła uzupełniająco do wybranych metod (o których była mowa w pkt. 5 recenzji) dodać również metodę statystyczną co wzmocniło by argumentację niektórych elementów badań. Trzeba jednak podkreślić, że to badacz dobiera metody.
5. W zaproponowanym podziale i realizacji merytorycznej widoczne są wysokie umiejętności warsztatowe Doktorantki.
6. Autorka potrafiła zaprezentować korzyści spodziewane z podjęcia tej właśnie problematyki badawczej. Przekonanie do możliwych ujęć rozwojowych w tym zakresie, potwierdza perspektywy myślowe Autorki.

IV. Uwagi merytoryczne

7. Dogłębna, dobrze zorganizowana i przedstawiona praca badawcza, doprowadziła Autorkę do jednoznacznych ocen zarówno niedoskonałości jak i pozytywnych aspektów rozwiązań przyjętych przez prawodawcę unijnego i ustawodawcę krajowego, mających zastosowanie w sektorze oświaty. Skrupulatnie recenzuje obowiązujące regulacje prawne, trafnie identyfikuje dylematy teoretyczne i praktyczne.
8. Odnieść można wrażenie, że Autorka nie stara się równomiernie prowadzić wywodu. Dopiero gdy zauważa, że część opisowa zbyt przeważa, podejmuje działania analityczne. Chociaż jest to słabszy aspekt rozprawy, nie stanowi zarzutu deskryptywności, ani nie ujmuje pozytywnych ocen przyjętej „strategii” wskazanych w różnych częściach recenzji.
9. Można poznać zdanie Doktorantki na większość podjętych tematów, co jest niewątpliwą zaletą pracy. Umiejętnie zestawia poglądy i w sposób wyważony wypowiada swoje zdanie. Nie jest to zbyt częste wśród młodych naukowców tak wnikliwie, a jednocześnie ostrożne formułowanie wniosków, pomagających w rozstrzygnięciu kwestii od lat pozostających problematycznymi jak np. zmiany przepisów prawa, który prowadziłby do uzyskania przez pracodawcę uprawnienia do badania stanu trzeźwości pracowników (s.280), czy dotyczących monitoringu wizyjnego.
10. Jednym z istotnych pojęć rozprawy jest prawo do prywatności do którego odwołuje się Autorka w wielu miejscach dysertacji m.in. w kontekście prawa pełnoletnich uczniów do poszanowania ich prawa do prywatności (s.165), wyegzekwowania przez uczniów szkół dla dorosłych swego prawa do prywatności (s.165), naruszenia tego prawa przez szkoły diagnozujące potrzeby rozwojowe dziecka (s.183) oraz naruszenia tego prawa, poprzez wypełnienie ankiety do ewaluacji programu wychowawczo – profilaktycznego (s.184). Nie zgłębia relacji prawa do prywatności z ochroną danych osobowych. Najbardziej zaawansowanym porównaniem jest zacytowanie „ (...)Należy jednak pamiętać o ścisłym związku między prawem do ochrony danych osobowych a prawem do prywatności. To pierwsze, choć obecnie ma status odrębnego prawa konstytucyjnego, jest przecież swego rodzaju refleksem

szeroko rozumianego prawa do prywatności” (D. Błoński, M. Florczak – Wątor). Wskazane byłoby rozgraniczenie ochrony tych praw, uzasadnienie ich rozłączności, kolizji lub konkurencji. Można byłoby również sięgnąć do wyroków np. Trybunału Konstytucyjnego z 19 lutego 2002 r., sygn. U 3/01, 20 listopada 2002 r., sygn. K 41/02 czy 13 grudnia 2011 r. sygn. K 33/08, które naprowadziłyby Doktorantkę na istotę problemów z tym związanych.

11. Śladowo potraktowany został poziom normatywny obejmujący prawo międzynarodowe. Brakowało również opowiedzenia się co do standardów międzynarodowych w analizowanym obszarze.
12. W trakcie lektury pracy zwraca uwagę mocne oparcie teorii na praktyce funkcjonowania publicznych szkół i przedszkoli. Autorka próbuje znaleźć (w dużej części z sukcesem) rozwiązania wielu problemów praktycznych np. związanych z ustalaniem okresu przechowywania danych osobowych (np. s.207-214, 250, 251, 281). Potwierdza to umiejętność konstruowania szczegółowych problemów badawczych oraz realność osiągnięcia celów, przyjętych i przedstawionych we wstępie, a następnie systematycznie realizowanych.
13. Autorka w sposób konsekwentny stosowała argumenty różnej natury dla możliwie kompletnego rozstrzygnięcia kontrowersji w wyznaczonym obszarze badawczym, trzymając się przyjętych we wstępie założeń.
14. Pomimo pewnych zastrzeżeń, których jak na tak obszerną pracę jest niewiele, wysoko oceniam zawartość merytoryczną recenzowanej pracy, która jest dojrzała i świetnie zrealizowana.

V. Podsumowanie

Przedstawione uwagi, wskazują na zdecydowanie pozytywny obraz recenzowanej dysertacji Pani mgr Aleksandry Pyki, która stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego z zakresu prawa ochrony danych osobowych. Drobne uwagi krytyczne nie wpływają negatywnie na całość oceny rozprawy. Na aprobatę zasługuje zarówno wybór przedmiotu badań, precyzja ujęcia polegająca na ścisłym trzymaniu się przez Doktorantkę, przyjętych przez siebie założeń jak i jasność przeprowadzonego, dobrze udokumentowanego i przekonywującego wyводу. Konstrukcja pracy jest prawidłowa,

oparta na dobrze dobranej literaturze. Rozprawa potwierdza ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta w dyscyplinie naukowej - nauki prawne oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Zgodnie z ustawą z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r., poz. 1789 z późn. zm.) oraz art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 30 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 478, 619, 1630.), **przedłożona rozprawę doktorską mgr Aleksandry Pyki pt. Prawna ochrona danych osobowych w publicznych szkołach i przedszkolach, ocenić należy zdecydowanie pozytywnie a Doktorantkę dopuścić do dalszych etapów postępowania doktorskiego.**

Dr hab. Bogdan Fischer, prof. UP

